

SACRED SYMBOLS IN ANA BLANDIANA'S LYRICS

Bianca Cruci, PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: The Ana Blandiana's poetry are interesting and full of artistic and life experience. The symbols who characterizes her poetry art are based on a particular and artistic language, in direct relation with another symbols, sacred symbols for exemple. From the perspective of meaning the poetic self is in a perfect communication with the creation and the supreme Creator. She trust in divine help and love. The divine symbols are a hierophany in a various manifestations. In Blandiana's lyrics sacred symbols constitute an axis of the poetic message.

Keywords: words, symbols, sacrality, poetry, life and death, love, truth

A crea înseamnă după Pompiliu Marcea a scoate la iveală ceea ce n-a mai fost înainte¹, iar artistul estereceptorul direct al mesajului epocii sale, el se bucura de marile izbânzi și se întristează de neîmpliniri. Ființa sa parcurge purgatoriul vieții, vibrând prin antenele cu care este dotat la infinitele moduri de manifestare ale prezentului.²

Poezia Anei Blandiana în conformitate cu argumentele aduse de Ion Pop în "Poezia unei generații", ne dezvăluie două direcții fundamentale ale acesteia, una vizând problematizarea atitudinilor iar cealaltă vizează problematica însăși a actului de creație ca expresie a meditației asupra lumii³ luată ca și creație divină.

Universul întreg creat de Dumnezeu, se dezvăluie în fata poetei cu toate fetele sale complexe. Din contopirea dualității eu poetic și exterior rezultă „cuvântul” care mai apoi conduce toate energiile spirituale înspre lume. Ea tânjește și realizează o meditație asupra sensului poeziei în sine. Cuvântul ei nu se poate confunda cu realitatea. De fapt el nu este o lume, ci doar un semn al ei, nu un cântec al lumii ci despre lume.⁴

În starea de libertate, cuvântul devine purtătorul unei realități diferite de cea pe care o avusese până atunci, susține Jean Burgos în „Poetică Imaginarului”. Cuvântul este capabil să exprime altceva și această capacitate îi oferă statutul de imagine⁵. În cazul de față *Cuvintele* pot fi/sau crea imagini, el cuvântul, este lăsat să trăiască pentru el însuși pentru că mai apoi să trăiască pentru altul prin lectura.

Într-o altă ordine de idei, vorbește despre *cuvinte* că intră în diferite alcătuiți și că joacă nenumărate roluri. Fiecare demers poetic nu poate fi o tentativă de a lua în stăpânire universul limbajului. El are nevoie de un act purificator, de purificare a cuvântului și de toate rolurile lui precedente care-l calificau, socializându-l și comunicând prin el. Astfel el beneficiază de purificarea care îl scoate deasupra condiției de semn.⁶ Poezia este o ivire concomitentă cu verbul poetic în act.⁷ Cuvintele încep să spună mai mult decât spuneau la început, ele se dilată încercate de semnificații multiple oferind poeziei o densitate și o

¹ Pompiliu Marcea, *Lecturi fidele*, ed. Cartea Romaneasca, Bucuresti, 1979, p.234.

² Idem, p.235.

³ Ion Pop, *Poezia unei generatii*, ed. Dacia, Cluj Napoca, 1973, p.248.

⁴ Idem, p.248.

⁵ Jean Burgos, *Pentru o poetică a imaginarului*, ed. Univers, București, 1988, p.7.

⁶ Idem, p.9.

⁷ Ibidem, p.9

semnificație aparte.⁸ Un cuvânt este resimțit drept cuvânt și nu un simplu substitut, nici explozie de emoție⁹, ci un cuvânt este important numai prin locul pe care îl ocupa în discurs și prin legăturile pe care le stabilește cu contextul.¹⁰ Cuvintele generează simboluri.

Actul creator al Anei Blandiana stă „sub semnul unei vine tragice” (dar o altfel de vină tragică decât cea a Ilenei Malancioiu). Vina ei întrerupe contactele originare și secătuieste viața lucrurilor.¹¹ Dorește să instituie o ordine în dezordinea existențială a vremii sale. Este o lume plină de fluiditate și nestatornicie și ea continua să caute punctul de sprijin pentru univers.

Prin poemele sale se întrevede și o profundă aplecare spre tema responsabilității etice. Își arogă calitatea sa de conștiință ordonatoare nu doar pentru că eul ei așa îi dictează, ci pentru că este obligată de destin să-și asume sensurile lumii.

Știe să-și asume totul, luând act de propriul destin. Nu face concesii ci își asumă tot cu un orgoliu personal specific, dar plin de demnitate și acționează conform direcției pe care ea este conștientă și convinsă că va trebui să meargă.¹²

Cu o voce de om singur, cum este catalogată tot de către Ion Pop, dar cu conștiința propriei solitudini, ea exercită numeroase confruntări dramatice cu lumea. Pledează pentru elemente morale ca puritate, gingășie, adevăr afirmând că “Știu, puritatea nu rodește, /Fecioarele nu nasc copii/E mare legea-maculării/Tributul pentru a trăi... /din Persoană întâia plural.

Descoperă coordonatele universului său în funcție de imperative etice. Ea are obsesia unei configurații ideale. Spaima de moarte implică un refuz al vieții.¹³

Temele lirice vizează implicarea eului în drama cunoașterii înțeleasă ca asceză, nu ca epuizare a tensiunilor spirituale interne.

Conștiința ei se identifică cu a unei transcendențe proiectând o ordine sperioasă a lumii. De aici derivând o impersonalitate rece, intransigența atitudinilor, reprimarea hotărâtă a sentimentelor particular accidentale.¹⁴

Se regăsesc în poezia ei o serie de simboluri literare semnificative. Simbolurile sunt centrul vieții imaginative ele scot la iveală secretele inconștientului, pun în mișcare resorturile ascunse ale unor acțiuni și oferă noi perspective asupra necunoscutului și infinitului.¹⁵ Simbolul este mai mult decât un simplu semn el ne transferă dincolo de semnificație.¹⁶

În poezia Anei Blandiana există și un paradis personal, dar un altul decât cel al lui Adam și al Evei dintr-o primordialitate care se măsoară în simplitate, lipsa grijiilor. În schimb paradisul ei se măsoară în capacitatea de concentrare spirituală. Făcând acest parcurs poezia sa căpătă astfel echilibru și o oarecare liniște și luminozitate.

Toate *elementele de sacralitate* descoperite în poemele Anei Blandiana vin să scoată la lumină faptul că divinitatea, Dumnezeu nu era o persoană necunoscută ei, ci una cu care și prin care se putea supraviețui într-un sistem totalitar oferindu-i poetei o minimă liniște necesară ca

⁸ Ibidem.p.28.

⁹ Ibidem.p.41.

¹⁰ Ibidem.p.37.

¹¹ Ion Pop, op.cit.249.

¹² Ibidem.p.250.

¹³ Ibidem.p.251.

¹⁴ Ibidem.p.255.

¹⁵ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de Simboluri, ed.Artemis, București, 1995, p. 15.

¹⁶ Idem.p.25.

fundament al creației. Nu-i sunt străine poetei toată gama de sentimente umane de la ură, revoltă, nemulțumire, disperare și până la iubire, credința și speranță. Toate aceste sunt trecute prin filtrul individual/personal într-o manieră plină de originalitate.

Se regăsesc în poezia ei o serie de simboluri literare semnificative. Simbolurile sunt centrul vieții imaginative ele scot la iveală secretele inconștientului, pun în mișcare resorturile ascunse ale unor acțiuni și oferă noi perspective asupra necunoscutului și infinitului.¹⁷ Simbolul este mai mult decât un simplu semn el ne transferă dincolo de semnificație.¹⁸

Timpul divin

La Ana Blandiana totul se petrece în timp. *Timpul divin* pus în slujba binelui, ca mesaj spiritual ca început și sfârșit, alfa și omega. Spune că "timpul nu e miez niciodată, / Ci numai început și sfârșit". Destinul poetei este unul personal, original dar simplu și firesc. Viețuirea ei aici pe pământ pare a fi una obișnuită, nu ieșită din tipare, nu este una excepțională. Existența ei fiind una normală. Fiecare persoană este unică, irepetabilă și inconfundabilă. Care vine în lume într-un timp al ei personal și tot într-un timp personal va pleca și-n eternitate, într-o altă dimensiune existențială, alt timp. Venită în această lume recunoaște că "mă spăl într-un râu de secunde" (existența ei în timp și spațiu) și mă șterg cu un ștergar de ore curat. / Și pletele mele de ani / Mi le pieptăn într-o oglindă de timp" metafora prezentă aici sugerează eternitatea timpului (Iată) iar "ștergarul de aer curat" pare că semnifică viața poetei pe care și-o dorește plină de puritate de împlinire, "în oglindă de timp". Oglinda reflectând că simbol adevărul, sinceritatea, puritatea, conținutul inimii și al conștiinței. În același timp poate fi și simbol al înțelepciunii și al cunoașterii.

Condiția trecătoare a omului

Condiția omului pe pământ este tot în timp, sau poate fi asociată timpului. Poate fi asemănată firului de iarbă care "firul ierbii e un anotimp verde, / și firul fânului, unul uscat", de aici existența-viața că iarba verde și trecerea spre moarte ca firul fânului, iarba uscată. Omul trecut dincolo fără viață este ca fânul uscat. Revine mai apoi amintindu-ne că de fapt "timpul" nu e miez niciodată / ci numai început și sfârșit / și dând o definiție oarecum personală morții spunând că "moartea e și ea durată, / apoi, nemişcat de uitare, fluviul zăcând în sine / ca o mare /. Moartea este veșnică, în ea nu mai există noțiunea timpului, orelor, secundelor, este infinită ca un fluviu, mare care zace veșnic, statică și nemişcată, înmărmurită-n timp. Elementul moarte ca sfârșit e văzut de poetă ca "durată" împlinire a unei misiuni aici pe pământ.

Destinul uman - Destinul Frunzei - Moartea

Destinul uman este adesea asemănat cu destinul trecător, ciclic al Frunzei din poemul "Am obosit". Poeta recunoaște că adeseori obosește. Dar și el, poetul în mod excepțional mereu se naște, evoluează, ca pasarea Phoenix. În cazul de față asistăm la un declin al ființei umane, la însușirea unei stări firești umane, oboseala "Am obosit să mă nasc din idee, / Am obosit să nu mor - / Moartea este o odihnă, un repaus. Se năruie parcă aici tacit mitul renașterii, al regenerării și al morții.

Frunza este simbolul vegetal al trecerii, al începutului și sfârșitului, al relativității. Poeta spune "Mi-am ales o frunză / Din ea mă voi naște, / După chipul și asemănarea ei, / ușor / Seva răcoroasă o să mă pătrundă". Seva frunzei este liantul ce ține frunză în viață, este

¹⁷ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de Simboluri, ed. Artemis, București, 1995, p. 15.

¹⁸ Idem, p. 25.

“sângele” frunzei, elementul vital indispensabil unei existențe, element pe care poeta și-l va impropria cu delicatețe spunând “Seva răcoroasă o să mă pătrună/Și nervurile îmi vor fi feagede moaște/”. Seva care-i va da stare de bine și poftă de viață, de trăire o va face fericită, într-o viețuire propice în care toate nervurile îi vor fi fragede moaște. Moaștele care sunt teoretic oasele frumos mirositoare ale sfinților, cu viață sfântă, ori în cazul de față și poeta crede că aceasta sevă o va ajuta să devină moaște.

Tot de la elementul vegetal ”frunză” care devine deja un etalon, poeta învață mai multe lucruri utile în această lume. Verbele definitorii existențial că a tremura, a crește, a străluci, a se desprinde. Acestea vin să întărească ideea că omul are un destin în viața, un parcurs personal, are îndoieli și credințe puternice. În cazul nostru ne spune că de la frunza” o să învăț să tremur”, acest tremur nu înseamnă neapărat frica, ci doar o balansare ușoară între extreme, dar o unduire conștientă și personală. La fel de bine poate fi și un sentiment de nesiguranță în lupta vieții unde omul are și eșecuri, neîmpliniri, nerealizări, dar după care zice că „o să cresc”, adică din orice se poate învăța, din fiecare întâmplare „creștem” spre înțelepciune, spre maturitate.” Și de durere o să mă fac strălucitoare” - durerea este suspinul sufletului rănit. Este neîmplinire, poate fi eșec, este un sentiment ce doare, care sapa și măcina, care poate duce la moarte (nu adevărată) ci una spirituală, sufletească sau poate fi o încercare ce te va face mai puternic astfel ea afirmă că „și de durere (o) să mă fac strălucitoare”. Prin durerea aceasta și prin lupta și efort personal poate să ajungă să biruie, să devină învingătoare, strălucitoare. Apoi o să mă desprind de pe ram/Că un cuvânt de pe buze/În felul acesta copilăresc/În care/Se moare/La frunze/”. Din nou se aseamănă cu frunza simbolizând trupul muritor al omului care după ce și-a îndeplinit rolul, misiunea aici pe pământ, ”se desprinde de ram”. Ramul care face parte din pom simbolizând perenitatea, viața pământescă. Arată aceasta desprindere ca o trecere (Blaga) spre tăcere (moarte), atât de ușoară, de simplă, de dezinvoltă cum se desprinde un cuvânt de pe buze. Un fel copilăresc, ușor și simplu” în care se moare” la frunze. Destinul frunzelor poate fi destinul omului trecător, naștere, evoluție, moarte (marea trecere), eternitate.

Tot în acest registru sumbru al morții deloc caracteristic poetei noastre, dar prezentat doar ca realitate existențială, se găsește o alta față a morții în poemul” Arta de a muri” unde „a muri” este o artă” Ars morendi” și care înseamnă „a luneca încet/Pe lungile pante-ale serii/”. Poeta învață lecția morții ca pe o rugăciune, pe îndelete încă din copilărie tocmai pentru ca să-i fie familiară și să nu se sperie când vine timpul, pentru ca să-i para rău” Și să nu mă scumpesc/La prețul nimbului, exorbitant, /Cerut de călău/” și adăugat atâtor dureri, schingiuri, umilințe, profanări și incendii. Moartea poate fi o salvare pentru ea „Din nenumăratele ieri/Salvate prin tine/”. Moartea-cântec mergând fără rușine, /spre moarte, /Ars morendi-/. Această stare nu o mai înspăimântată, este accesată, va fi asumată ca orice artă, devine chiar frumoasă, dar poate fi o evadare liniștită, o eliberare, o călătorie continuă spre altceva, spre o altă dimensiune existențială.

O altă ipostază a morții poate fi aceea reprezentând opresiunea unui sistem totalitar comunist. Acesta semănând sau identificându-se cu o moarte lentă pentru poetă. Tindem să credem că sistemul totalitar în viziunea Anei Blandiana era asemanătoare cu o arhitectură a valurilor.” Cine ar putea să oprească vreodată/Aceasta arhitectură-n mișcare/Mereu renăscând și murind/” (Arhitectura-n mișcare). Se pare că avem de-a face aici cu o moarte ca reflecție a condiției sociale.” A muri din lipsa de libertate/Că din lipsa de aer, /Nu pentru că ești închis, /Ci pur și simplu/pentru că ea cușca există -/Că subiect/Pentru o propoziție/Care își așteaptă predicatul! /(Subiect) din volumul Arhitectura valurilor.

Existenta iadului

Legat de simbolistica morții apare la Ana Blandiana existența iadului, a infernului „Un infern fără diavoli?... /Sunt obligată să mă întreb/Și să-mi-i imaginez/Făcând eforturi să aprindă focul/In umezeala aceea din mijlocul pământului/Apoi cărand deșelați căldarile cu smoală, și furcile și celelalte multe, /și-apoi când totul este gata, /Repartizându-și rolurile cu schimbul/Care sunt astăzi dracii, care sunt păcătoșii /”. Dacă ne- ar fi permis să speculăm momentul inspirativ al acestui poem am fi tentați să credem din nou că realitatea momentului social existențial care a fost dorit să fie immortalizată în poezie este iadul trăit de însăși autoare. O” mascaradă care nu interzice delirul”. În poem ea exprimă pictural un tablou veridic, credibil (creștinește) al iadului, exact cum este zugrăvit în pictura creștină. Aducând un plus de argumentare valorică și palpabilă, anume că acei mulți din iad, spiritele rele, își repartizează rolurile cu schimbul, reușind parcă să cuprindă întreaga lume de nu mai știți zice poeta „Care sunt astăzi dracii, care sunt păcătoșii” și „orele în care diavolul ești tu însuși” atunci când faci rău, te îndepărtezi de adevăr și credința.

Suferința asumată în mod hristic

Cu toate că există frica, umilința, revolta, răzbunarea, ca apanaje ale trăirii interioare în acea vreme, Ana Blandiana reușește să fie ea însăși, să-și mențină coloana vertebrală dovedind într-un fel o atitudine hristică de a întoarce și celălalt obraz atunci când e lovit, relevanța în acest sens este poezia „A lovi”. Aici ea declară că „nu îmi e frică/ nu știu cum se ridică/Glasul, brațul cum/se întinde să lovească? /” Și ca să scuip în obraz/ trebuie să adun salivă/și ură/În loc de silabe/Și trebuie să-l împușc/pe cel mai de-aproape? /Aripa îmi sângează și se despică/între răzbunare/și alibi/Și nu mi-e frică/Dar mi se pare/Mai mare/Umilința de a lovi” (A lovi) Poeta este prin natura ei o ființă delicată și nobilă, are o noblețe a oamenilor distinși, o noblețe a oamenilor mari care atunci când sunt loviți suferă asemeni lui Hristos în liniște și tăcere pentru că sunt conștienți că are cine să-și răzbune să riposteze în locul lor, Divinitatea la momentul potrivit care nu se va lăsa deloc așteptat. A lovi și a fi violent i se pare oumilința, diavolească de-a dreptul, diavolesc este a lovi, a fi violent, dar îngeresc, divin, este a ierta umilința ce ni se face. Smerenia de care dă dovadă, finețea și rafinamentul feminin în arta de a suferi cu resemnare, denotă că este o ființă plină de noblețe interioară și exterioară. Nu pentru că nu ar putea fi violentă și dizgrațioasă prin revoltă, dar ea știe pur și simplu că este oribil să faci aceasta, să lovești și să te răzbuni, pentru că acest fapt de a lovi este apanajul oamenilor mici și fără caracter. Motivează această rezervă a ei de a riposta spunând că “Aripa îmi sângează și se despică/Între răzbunare/Și alibi”, ce este un alibi dacă nu o scuză, o justificare, un pretext, iar aripa este simbolul zborului spre înalt, spre desăvârșirea umană și spirituală, ori dacă ea ar fi ales răzbunarea, această aspirație ar fi fost inhibată, chiar înfrântă dacă nu omorâtă, astfel încât ea alege să-și păstreze liniștea inimii, sufletească și triumfal să meargă mai departe.

Geneza facerea lumii

Poeta pare să fie preocupată și de Geneza, facerea lumii. Astfel o compară cu un ou primordial. Poezia Oul primordial poate fi un tablou al creației primordiale. Poeta se adresează sieși și face o radiografiere a creației divine, a stării genuine, pure a ființei în acea perioadă existențială. Oul este un simbol universal și consideră că el conține germenele creației. Sugerează starea de bine pe care încearcă să o resimtă, în care totul era bine și perfect. Este Simbolul oului primordial care plutea deasupra apelor în actul creației, Apa revine și ea ca element purificator. Universul în care a fost zidit omul era unul al fericirii, al împlinirii, al veșniciei.

“Ți-aduci aminte cât de bine/Era în oul de pe ape/Unde eram zidiți de-a pururi/Făptură singură deplină în care universu-ncape/Și-și este suficienta sieși, /Plutind lumina în lumina? /Ți-aduci aminte cum pluteam? /Iubire fără dor de nimeni/Și oglindindu-se pe sine/Izvorul fericit și mut-/Durerea nu se născocise/Singurătatea era plină/Cuvântul nu era născut/aici Cuvântul nenăscut se referă la Dumnezeu Fiul, Iisus Hristos care va veni în lume la plinirea vremii cu scopul de a răscumpăra lumea din păcat, ori la creație, când a fost creată lumea” toate erau bune foarte”. Oul este o realitate primordială care conține în germene multiplicitatea ființelor. Face aluzie la binele protopărinților Adam și Eva până la cădere, omul fiind creat să fie tânăr, sănătos, frumos și nemuritor. Amintește poeta aici că “eram zidiți de-a pururi “adică pentru veșnicie, ca făptură singură, deplină în care încăpea întreg universul (în măreția și misterul său) ieri erau” sieși suficienți” și pluteau în lumină,” plutind lumină în lumină”.

În starea primordială totul era limpede, liniște pace, era „Iubire fără dor de nimeni/Durerea nu se născocise/durerea abia după căderea din rai apare, de fapt ca urmare a neascultării, a căderii, a ispitirii adamice.” Singurătatea era plină/Cuvântul nu era născut”. La un moment dat poeta se substituie protopărinților Adam și Eva și se-ntreabă “cine a greșit și până când? /” s-a greșit prin ispitirea șarpelui greșală care durează până la momentul Răscumpărării hristice.” Oul perfect tăiat în două, /S-a rupt în cer și în pământ/Însingurând deodată o lume”. Oul reprezenta perfecțiunea, dar odată prin păcat, greșală, din perfect devine imperfect.

Acknowledgement:

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development , as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

BIBLIOGRAPHY:

- Pompiliu Marcea, Lecturi fidele, ed. Cartea Românească, București
 Jean Burgos, Pentru o poetică a imaginarului, ed. Univers, București, 1988
 Ion Pop, Poezia unei generații, ed. Dacia, Cluj Napoca, 1973
 Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de Simboluri, ed. Artemis, București, 1995
 Ana Blandiana, La cules de îngeri, ed. Litera, Chișinău, 1997.